

*До разової спеціалізованої вченої
ради в Дніпровському державному
університеті внутрішніх справ*

РЕЦЕНЗІЯ

**на дисертацію Федосєєва Євгена Олександровича
«Процесуальна діяльність захисника під час застосування
неізоляційних запобіжних заходів»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право»
за спеціальністю 081 «Право»**

Обґрунтування вибору теми дослідження. Право на захист є невід'ємною частиною правосуддя, і діяльність адвоката сприяє підтримці правового порядку та справедливості. Захисник забезпечує, щоб підозрюваний або обвинувачений міг реалізувати свої права, зокрема право на ефективний захист, що включає участь у судових засіданнях, подання доказів та заяв, а також здійснення процесуальної діяльності під час застосування запобіжних заходів, зокрема і неізоляційних.

Реалізація засад кримінального провадження та застосування заходів забезпечення кримінального провадження були предметом дослідження значної кількості науковців, зокрема: Ю. П. Аленіна, В. В. Вапнярчука, В. І. Галагана, І. В. Гловюк, В. О. Гринюк, Ю. М. Грошевого, В. В. Дарагана, В. Г. Дрозд, А. В. Захарка, В. С. Зеленецького, О. В. Капліної, О. П. Кучинської, Д. В. Лазаревої, Л. М. Лобойка, В. Т. Маляренка, В. В. Назарова, В. Т. Нора, М. А. Погорецького, В. О. Попелюшка, В. В. Рогальської, О. Ю. Татарова, І. А. Тітка, В. М. Тертишника, А. Р. Туманянц, В. М. Трофименка, Л. Д. Удалової, В. І. Фаринника, В. М. Федченка, Т. Г. Фоміної, С. С. Чернявського, В. Ю. Шепітька, В. П. Шибіко, О. Г. Шило, О. О. Юхно, Ю. П. Яновича, О. Г. Яновської та ін.

Питання реалізації функції захисту в кримінальному провадженні вивчалися в працях таких науковців як Ю. П. Аленін, Т. В. Варфоломєєва, В. І. Галаган, І. В. Гловюк, Ю. М. Грошевий, Я. П. Зейкан, О. В. Капліна, О. П. Кучинська, Л. М. Лобойко, В. Т. Маляренко, В. Т. Нор, Д. П. Письменний, М. А. Погорецький, В. О. Попелюшко, О. Ю. Татаров, В. М. Тертишник, Ю. І. Стецовський, О. І. Старенький, Л. Д. Удалова, В. П. Шибіко, О. Г. Шило, М. Є. Шумило, О. Г. Яновська та ін.

Після 2012 року, питання участі захисника у кримінальному процесі на рівні монографічних праць розглядали також А. А. Ахундова («Захист прав підозрюваного у кримінальному провадженні», 2013); Н. В. Хмелевська «Теоретичні й нормативно-прикладні основи забезпечення правової допомоги адвокатом в Україні», 2013); М. Г. Моторигіна («Сторона захисту в судовому провадженні у першій інстанції», 2015); М. І. Дерев'янка («Гарантії прав і свобод під час застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою», 2015); Є. В. Смирнов («Участь захисника в реалізації процесуальних

прав підозрюваного (обвинуваченого) в кримінальному провадженні», 2016); І. В. Дубівка («Діяльність адвоката в стадії досудового розслідування», 2017), І.М. Бігунець («Повноваження захисника на досудовому розслідуванні», 2020) та інші науковці, проте на монографічному рівні досі відсутні роботи, в яких би досліджувалися питання процесуальної діяльності захисника під час застосування неізоляційних запобіжних заходів з урахуванням останніх змін, у тому числі після введення воєнного стану. Вказане обумовило необхідність наукового дослідження теоретичних та практичних аспектів процесуальної діяльності захисника під час застосування неізоляційних запобіжних заходів, що й зумовило вибір теми дисертації та визначило її завдання. Про актуальність теми дисертації свідчить також те, що дослідження здійснено відповідно до положень Стратегії розвитку національної академії правових наук України на 2021-2025 роки, Плану заходів із виконання обов'язків та зобов'язань України, що впливають з її членства в Раді Європи (Указ Президента України від 12.01.2011, № 24/2011); планів науково-дослідницьких робіт Дніпровського державного університету внутрішніх справ та у межах теми науково-дослідної роботи кафедри кримінального процесу Дніпровського державного університету внутрішніх справ – «Кримінальні процесуальні відносини» 0123U105045 (реєстраційний номер 0123U105045). З огляду на це, дисертаційне дослідження Федосєєва Євгена Олександровича цілком можна вважати актуальним, таким, яке відрізняється науковою новизною та практичною значимістю.

Мета та завдання дослідження. Автором досить влучно сформульовано мету дисертаційного дослідження (нові науково обґрунтовані результати щодо процесуальної діяльності захисника під час застосування неізоляційних запобіжних заходів, а також формулювання на їх підставі науково обґрунтованих пропозицій і рекомендацій з вдосконалення кримінального процесуального законодавства та практики його застосування в аспекті предмета дослідження), відповідно до якої вирішено і ряд завдань, а саме: висвітлено поняття неізоляційних запобіжних заходів у кримінальному провадженні та сформовано їх систему; розглянуто генезу законодавства та теоретичних поглядів на процесуальну діяльність захисника під час застосування неізоляційних запобіжних заходів; визначено поняття, предмет та функціональне призначення процесуальної діяльності захисника під час застосування неізоляційних запобіжних заходів у кримінальному провадженні; з'ясовано особливості вищезазначеної діяльності захисника в залежності від стадій кримінального провадження; вивчено міжнародний досвід процесуальної діяльності захисника під час застосування неізоляційних запобіжних заходів та з його урахуванням запропоновано напрями вдосконалення процесуальної діяльності захисника під час застосування неізоляційних запобіжних заходів; розроблено пропозиції і рекомендації щодо вдосконалення законодавства та практики його застосування у контексті питань, що розглядаються у дисертаційному дослідженні.

Науково-теоретичне підґрунтя та емпірична база дослідження. Науково-теоретичним підґрунтям дисертаційного дослідження стали наукові праці українських і зарубіжних учених, фахівців у галузях загальної теорії держави та права, конституційного права, кримінального й кримінального процесуального права та ін. Нормативною основою дисертації виступають Конституція України, міжнародно-правові акти, ратифіковані Україною, КПК України, інші закони й підзаконні нормативно-правові акти України, законодавство іноземних держав, тощо. Емпіричну базу дослідження становлять матеріали правозастосовної практики, узагальнення судової практики ВС, ВАКС та інших судів України щодо процесуальної діяльності захисника під час застосування неізоляційних запобіжних заходів у кримінальному процесі; правові позиції ЄСПЛ; вивчення матеріалів кримінальних проваджень, зведені дані, отримані під час анкетування практичних працівників. Використано власний багаторічний досвід дисертанта, набутий під час роботи слідчого в органах досудового слідства МВС та Національної поліції України а також під час виконання повноважень захисника.

Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Обґрунтованість наукових результатів та законодавчих пропозицій обумовлюється правильним вибором та використанням сучасних загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання, що зумовлені метою та завданнями дисертаційного дослідження. Методологічним підґрунтям дослідження є сукупність загальних і спеціальних методів та *принципів наукового пізнання*, зокрема: всебічності, повноти, історизму, об'єктивності та плюралізму – для дослідження генези законодавства та наукових поглядів щодо процесуальної діяльності захисника під час застосування неізоляційних запобіжних заходів (підрозділ 1.2), та аналізу й вивчення наукових позицій вчених з тих питань, що входять до предмета дослідження (підрозділи 1.1-2.2); *методи індукції, дедукції, аналізу, синтезу* – для визначення сутності процесуальної діяльності захисника під час застосування неізоляційних запобіжних заходів в кримінальному процесі та формулювання шляхів підвищення її ефективності, зокрема і з урахуванням міжнародного досвіду (підрозділи 1.1-3.2); *діалектичний та герменевтичний підходи* – для визначення понятійного апарату а також для з'ясування змісту та функціонального призначення процесуальної діяльності захисника під час застосування неізоляційних запобіжних заходів (підрозділ 1.3), тлумачення положень кримінального процесуального законодавства, що регламентує процесуальну діяльність захисника під час застосування неізоляційних запобіжних заходів (підрозділи 1.1-3.2); *метод правового моделювання, техніко-догматичний та соціологічний метод* – під час опитування практичних працівників та з метою узагальнення судової практики, статистичних даних, результатів анкетування за темою дослідження (підрозділи 1.1-3.2), а також під час формування висновків до розділів та до роботи (підрозділи 1.1 філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю

081 «Право», -3.2). Застосування широкого спектру методів забезпечило комплексне та глибоке дослідження у взаємозв'язку та взаємозалежності, що сприяло дотриманню принципів всебічності, повноти й об'єктивності наукового дослідження та заклало основу для подальшого розвитку теоретичних ідей щодо процесуальної діяльності захисника під час застосування неізоляційних запобіжних заходів.

Наукова проблема, нове вирішення якої отримано в дисертації. Новизна полягає в тому, що дана дисертаційна робота на сучасному етапі розвитку вітчизняної науки кримінального процесуального права є одним із перших монографічних досліджень, у якому з урахуванням наявних наукових праць комплексно досліджені теоретичні та практичні аспекти процесуальна діяльністю захисника під час застосування неізоляційних запобіжних заходів та розроблено відповідні науково обґрунтовані пропозиції й рекомендації для вдосконалення законодавства та практики його реалізації.

За результатами проведеного дослідження сформульовано низку нових положень, висновків та пропозицій, які виносяться на захист. На думку рецензента, заслуговують на увагу висновки щодо мети, поняття та функціонального призначення неізоляційних запобіжних заходів, як заходів забезпечення кримінального провадження, що застосовуються задля забезпечення дієвості кримінального провадження на підставі судового рішення з метою забезпечення виконання підозрюваним, обвинуваченим чи особами, до яких передбачається застосування примусових заходів медичного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, покладених на них обов'язків а також запобігання спробам вчинити дії, що передбачені в ст.177 КПК України; формулювання окремих алгоритмів дій захисника під час застосування неізоляційних запобіжних заходів в залежності від стадій кримінального провадження, виокремлення критеріїв ефективності здійснення процесуальної діяльності захисника під час застосування неізоляційних запобіжних заходів та на підставі аналізу міжнародного досвіду пропозиції щодо внесення змін до КПК України а також Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».

Наукове і практичне значення отриманих результатів. Сформульовані у дисертації наукові положення, висновки та пропозиції можуть бути використані зокрема у: *правотворчій діяльності* – для вдосконалення чинного кримінального процесуального законодавства, а також нормативно-правових актів; *науково-дослідній діяльності* – як підґрунтя для подальшого дослідження кримінально-процесуальних проблем діяльності захисника під час застосування неізоляційних запобіжних заходів; *навчальному процесі* – для підготовки підручників, посібників, монографій, курсів лекцій, методичних рекомендацій та інших матеріалів; *практичній діяльності* – для органів досудового розслідування, прокурорів, адвокатів, суддів.

Повнота викладення матеріалів дисертації у наукових публікаціях здобувача. Вивчення змісту дисертації та аналіз праць автора за темою

дисертаційного дослідження, дозволяє засвідчити, що основні наукові результати наукової роботи досить повно відображені у 8 публікаціях здобувача за темою дисертаційного дослідження.

Оцінка мови та стилю дисертації, відповідність змісту дисертації спеціальності, із якої вона подається до захисту. Дисертація складається з анотації, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, що об'єднують сім підрозділів, висновку, список використаних джерел та додатків. Структура й обсяг дисертації зумовлена метою і завданнями дослідження, логікою наукового пізнання та вимогами МОН України. Наведена структура роботи дозволила дисертанту повно охопити предмет дослідження, послідовно й логічно викласти основні здобутки проведеного дослідження. Вони спираються на достатній емпіричний матеріал, широку теоретичну базу, тому їх можна визнати цілком обґрунтованими, такими, що відповідають сучасним запитам законодавчої і правозастосовної практики, та відповідному рівню вимог наукової теорії. Зміст викладення матеріалу відрізняється науковістю, логічністю, послідовністю. Під час вивчення дисертації академічного плагіату, фабрикації та фальсифікації не виявлено.

Відповідність дисертації встановленим вимогам. Оформлення дисертації відповідає усім нормативним вимогам, що пред'являються до такого виду наукових робіт, зокрема: Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), що затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, наказу Міністерства освіти і науки від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44. Структурна будова дисертації відповідає плану. Зміст викладення матеріалу відрізняється науковістю, логічністю, послідовністю.

Позитивно оцінюючи зміст наукового дослідження Є.О. Федосеева, слід зауважити, що окремі положення дисертації є дискусійними, зокрема:

- у розділі 2 дисертант висвітлює процесуальну діяльність захисника під час зміни запобіжних заходів – з ізоляційних на неізоляційний та з більш суворого неізоляційного на менш суворий неізоляційний, при цьому не пояснює значення та доцільність такої зміни. Під час проведення публічної презентації, було б цікаво дізнатися думку дисертанта з цього питання.

- в рубриці наукової новизни дисертант зазначає що ним розроблено окремі алгоритми дій захисника під час застосування неізоляційних запобіжних заходів, проте не розкриває їх зміст та не пояснює чим саме вони обґрунтовуються.

Наведені зауваження та пропозиції стосуються окремих положень дисертації і в цілому не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, її наукову та практичну цінність.

Загальний висновок

1. Дисертаційне дослідження Федосєєва Євгена Олександровича «Процесуальна діяльність захисника під час застосування неізоляційних запобіжних заходів» подане на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», є завершеним монографічним дослідженням, у якому досягнуто поставлену мету, у повному обсязі виконані визначені завдання, що мають теоретичне та практичне значення для розвитку кримінального процесу.

2. Дисертація відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), що затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, наказу Міністерства освіти і науки від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор – Федосєєв Євген Олександрович – за результатами публічного захисту заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

**Доцент кафедри
кримінального процесу
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук**

Олексій БОЙКО

Підпис Бойка О.П. засвідчую:

**Проректор
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор
заслужений діяч науки і техніки України**

Олександр ЮНІН